

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1882 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 16 April 1893. N°. 799.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Fondirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Cent per regel.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentie aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Het negende Gebod.

ZONDAGS-AFDEELING XLIII.

Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerten uwer vaders doen, die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar, en de vader derrele leugen. Joh. 8:44.

I.

Het negende Gebod loopt evenwijdig met het derde. Gelijk in het derde geboden wordt, dat we God niet in zijn Naam zullen aanroepen, zoo verbiedt het negende Gebod zulke aanroeping van den naam onzes naasten. Na de vergelijking, die we herhaaldelijk tusschen de geboden van de eerste en van de tweede tafel opstelden, mogen we ons thans wel ontlasten achten van de moeite, om dit breeder aan te toonen. Voor ons doel is het genoeg, zoo slechts de parallel tusschen den Naam des Heeren en den naam onzes naasten duidelijk op den voorgrond trede, en men alsoo uit het derde Gebod het noodige licht op het negende late vallen. Want wel wordt in het gebod zelf alleen gesproken van de één bepaalde zonde, om voor den rechter, als getuige opgeroepen, geen valsche getuigenis af te leggen tegen onzen naasten; maar gelijk bij alle geboden wordt ook hier alleen de eerste met name genoemd, maar tevens alle gelijkssoortige zonde er onder begrepen. Elk gebod beheerscht een eigen vak op het breede veld der zonde, en duidt dit dan aan, door de meest in het oog loopende zonde, die er toe behoort, met name te veroordeelen. Maar altoos met dien verstande, dat in dit één verbod alle zonde die er mee samenhangt of er gelijkssoortig mee is, veromvattend zij. Gelijk Christus zelf er ons in voorving, heeft dus de kerke Gods bij elk gebod terug te gaan op den wortel, waaruit de in dit gebod bestrafte zonde opsproot, om nu voorts heel de zondige plante, die uit dezen wortel opkomt, onder hetzelfde oordeel te brengen. Ook onze Catechismus volgt steeds deze zelfde methode, en liet niet na, haar ook bij het negende Gebod toe te passen.

Om nu wel in te zien, waar de wortel van de hier gewaakte zonde ligt, moet ge teruggaan op de groote, alles beheerschende tegenstelling tusschen *waarheid* en *leugen*, en, om deze tegenstelling te vatten, wederom nauwkeurig letten op het onderscheid, dat er bestaat tusschen hetgeen is en hetgeen *gij denkt*. God de Heere heeft den mensch zoo wonderbaar geschapen, dat hij niet enkel een *reële*, *werkelijke* wereld om zich heen heeft, maar bovendien een *wereld der gedachten* in zijn bewustzijn omringt. Zelfs kunt ge voor een goed deel zeggen, dat ge aan de *wezenlijke* wereld niets hebt, zoolang ge ze niet eerst in de wereld van uw besef en bewustzijn hebt opgenomen. Wat ik op elk gegeven oogenblik feitelijk zie, hoor, voel of ruik ik, o, zoo onbeduidend en zoo weinig. Heel wat menschen hebben zelfs hun leven lang niets van de wereld gezien, dan hun eigen dorp, met hoogstens twee drie dorpen in den omtrek. Maar daarom

weten ze toch zeer wel, dat de wereld er is; daarom maken ze zich omtrent die wereld toch zekere voorstelling, en zijn ze dus in de wereld van hun gedachten feitelijk veel rijker dan in de kleinere, werkelijke wereld om zich heen. Van wat in de geschiedenis achter ons ligt, hebben we zelf niets bijgewoond, niets gezien, niets met eigen oor gehoord; maar daarom zijn we toch van kindsbeen af door de heldendaden van ons voorgelicht bezield. Niet omdat ze in de werkelijkheid voor onze oogen plaats grepen, maar omdat ze in werelden gedragen in de wereld van onze gedachten. Past men deze onderscheiding nu op heel ons leven toe, dan zal men gemakkelijk inzien, hoe de *wezenlijke* wereld voor de meesten onzer, o, zoo bitter klein is, en hoe we veel rijker zijn in de veel grootere wereld van onze gedachten.

Ziet ge dit nu eenmaal helder in, dan zult ge tevens beseffen, van hoe groot belang die wereld der gedachten, veel meer zelfs nog dan de werkelijke wereld, voor heel uw leven op aarde is. Slechts voor een klein deel worden de kinderen der menschen door de werkelijke dingen beheerscht, en voor een, o, zooveel grooter deel door de voorstelling die in de wereld van hun gedachten leeft. Deswege komt dan ook die wereld van onze gedachten niet slechts bij onze werkelijke wereld bij, maar ze is tien-, twintig-, honderdmaal grooter. Ze omvat alle eeuwen; ze neemt alle land en volk in zich op; ze kan in zich begripen al wat door een menschelijk bewustzijn kan worden ingedacht van de dingen, die op de aarde en onder de aarde en boven de aarde in de hemelen bij God zijn. Als ge dus hoort, dat dit negende Gebod betrekking heeft niet op de *werkelijke* wereld, maar op de wereld van uw *gedachten*, zoo zult ge niet waken, dat het daarom *minder* gewichtig zou zijn, maar veel eer erkennen, dat het juist daardoor in gewicht stijgt.

Tevens zult ge nu inzien, wat de tegenstelling tusschen *waarheid* en *leugen* hier te beduiden heeft. In de werkelijke wereld dringt de zonde in door doodslag, echtheit, diefstal; maar in de wereld der gedachten en der voorstellingen dringt de zonde binnen door de *leugen*. Ook die leugen begaat doodslag, ontrouw, diefstal, maar dit alles niet in de werkelijke wereld, maar in de wereld der gedachten. Er is geen zonde denkbaar, die in deze wereld der gedachten niet wordt nagebootst of overgedragen, maar altoos ligt het mysterie der zonde op dit terrein in de ontzettende macht, die we ontvingen, om te kunnen liegen. En toch juist dat liegen behoort tot den eigen aard van de wereld der gedachten, zoodra ze in het zondige verloopt. Immers het onderscheid tusschen de werkelijke wereld en de wereld mijner gedachten bestaat juist hierin, dat in de werkelijke wereld de dingen ontstaan en bestaan buiten mij om, en dat ze in de wereld van mijn gedachten alleen inkomem als ik ze denk. Als er tien stukken goudgeld in een lade liggen, dan kan geen leugen deze tien tot acht maken. Ze liggen er nu eenmaal, en zoodra men ze natielt, blijkt feitelijk dat er tien zijn. Maar in de wereld der gedachten is dit heel anders. Gij hebt aan uw compagnon tien goudgulden beloofd op dien en dien datum; maar gij gaat het niet op schilt; ook was er niemand bij; en als het nu op uitbetalen aankomt, kunt

gij zeggen (dat vermogen hebt ge); Ik heb er u maar vijf beloofd. En nu zijn ze niet na te tellen, eenvoudig omdat ze nog niet in de werkelijkheid, maar nog slechts in de belofte, in het woord, in de gedachte bestonden, en gij de macht bezit, om in die wereld van uw gedachte de tien tot vijf te maken. Want wel kunt ge ook in de werkelijke wereld door opzettelijk een valschen schijn aan te brengen, een leugen ook in de werkelijkheid indragen; maar zulk een leugen is dan toch altoos uit uw bewustzijn voortgekomen, en kan, zoo men de werkelijkheid maar goed nazoekt, op staanden voet de wereld uit worden geholpen. Maar zoo is het in de wereld van uw gedachten niet. Daar zijt gij het zelf, die door uw indenken de dingen er in brengt, en dus het ontzettende vermogen hebt, om ze er *óf naar waarheid* in te brengen, *óf wel ze er valsche* in te dragen; zooda het is, *óf anders* dan het is; *naar waarheid* of *naar leugen*.

Waarheden leugen zijn alsoo in heel ons leven twee machten, die in de wereld van onze gedachten om den triomf worstelen. De waarheid gaat voorop. Ze was er het eerst, omdat ze uit God is. Ze eerst daarna is de leugen als een valsche schepping van Satan in de wereld van ons denken ingedrongen. De waarheid was er eerst, en was er eerst alleen, zelfs nog eer ooit een enig mensch eenige waarheid had ingedacht. God de Heere zelf toch heeft een wereld van goddelijke gedachten, en zooda het in die wereld van goddelijke gedachten is, zoo is het waarheid. Daar nu de mensch naar den beeld Gods geschapen is, had ook de mensch het vermogen, om die waarheid uit God in zijn bewustzijn op te nemen. Zoolang Adam in den staat der rechtvaardigheid stond, was de wereld van zijn gedachten dan ook volkomen zuiver, en werkte als in een heldere spiegel de waarheid die in en uit God is. En wel een waarheid die alles omvatte, en die feitelijk een aldruk was van de Wijsheid onzes Gods.

Maar nu sluip in die wereld der gedachten de *leugen* in. D. w. z. de mensch ontwaart, op Satans inlijzing, dat hij die wereld der gedachten verschuiven, ja omkeeren kan, en dat, zoo hij maar zichzelf geweld wil aandoen, en tegen zijn God ingaan, hij feitelijk alles om kan keeren, door duisternis licht te noemen, en wat goed was kwaad. Zoolang de mensch aan waarheid hing en aan waarheid kleefde, was de waarheid voor hem door zijn God bepaald, en zooda de dingen in zijn besef opwaakten, zoo nam hij ze, wijl hij ze aldoor van zijn God ontving. Waarheid maakt volstrekt afhankelijk, want als ge aan waarheid kleeft, moet ge ze nemen zooda ze is, moogt ge er niets aan veranderen, en mist ge het recht, om iets, hoe gering en nietig ook, zelf te bepalen. Als ge waarheid lieft, wordt alles voor u bepaald, door Hem van wien gij afhangt. Verdriet u nu die afhankelijkheid, en bekruip u de lust, om te toonen, dat ook gij iets met kunt spreken, welnu dan ligt de zonde voor de deur. Dwaart is niets noodig dan dat ge ontwaart, dat ge werkelijk de macht om te liegen bezit, en den boeten moed grijpt, om die macht der leugen te gebruiken. Eerst wist Adam nog niet dat hij liegen kon. In de waarheid te leven, was hem natuurlijk. Maar zoo kon hij niet blijven. Hij moest weten dat hij liegen kon, en dan

zijn God zoo liefhebben, dat hij desniettemin die ontzettende macht van de leugen afwees. De verzoeking van Satan in het Paradijs kon dus niet uitblijven, en ze kwam dan ook. Een verzoeking, die er feitelijk op neerkwam, om een andere voorstelling dan die der waarheid voor zijn oog te doen schitteren, de macht der leugen in Adams besef te doen opwaken, en hem de macht voor te spiegelen dat hij niet meer van de waarheid afhankelijk, maar vrijmachtig in de zedelijke wereldorde zou zijn. „Gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad.” D. w. z. niet meer in diepe afhankelijkheid van Gods waarheid door Hem u gezeggen laten, wat goed en wat kwaad is, maar vrij en onafhankelijk naar eigen lust en zin, wat goed en wat kwaad zal zijn, zelf bepalen.

En zoo staat er dan nu tweeërlei wereld van voorstellingen tegen elkander over. Eenerzijds die wereld van voorstellingen, die voor God geldt, en dus de *waarheid* is; en anderzijds een wereld van voorstellingen, die Satan hier tegenover heeft geplaatst d. i. de *leugen*. En terwijl God de Heere ons roept en lokt, opdat wij met ons bewustzijn in zijn wereld van waarheid zullen ingaan, beaamt, verlost Satan een iegelijk mensch, om met zijn bewustzijn tegen de waarheid Gods in te gaan en zich in die leugenachtige wereld der gedachten te versterken. Daarom zei Jezus zoo scherp van Satan: „Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen, want hij is een leugenaar en de vader zelf van de leugen”. De waan alsof we door de leugen in te denken vrij en onafhankelijk zouden worden, is dan ook niets dan zelfbedrog gebleken. Integendeel, door de leugen in te zwelgen, hebben we de oppermacht van den vader der leugen over ons hart erkend, en zijn we in het net van zijn list en bedriegerijen verward geraakt. Niet wij toch maken de leugen, de leugen is uit hem. En al wat wij doen kunnen, is ons verstrikt laten in een wereld van leugenachtige voorstellingen, waarmee hij strijdt tegen God. Stond nu een iegelijk mensch hierin vrij, en had hij zelf te kiezen, zoo zou allicht de een voor de leugen, de ander voor de waarheid kiezen. Maar zoo is het niet. We vormen saam één geslacht. Onzer aller vader heeft voor de leugen gekozen. En hierdoor komt het, dat alle menschelijke bewustzijn in onwaarheid en leugen verstrikt ligt en blijft liggen, tot Gods genade er ons uitrukt. Alle mensch is leugenachtig.

Tot actie naar buiten komt deze wereld van gedachten nu door het woord, door uw spreken, door uw menschelijke taal. Ge kunt allerlei leugenachtige voorstelling in u omdragen, maar die niet uitkomt, en dus sluimeren blijft in uw hart. Maar brengt ge uw gedachten in woorden naar buiten, vloeden ze in uw taal over, en gaat uw getuigenis uit, dan wordt er een actie geboren, die uw leugenachtige voorstelling in gang doet vinden buiten u, en alsoo de leugen in u tot een macht in nog geheel anderen zin doet worden. Nu toch kunt gij, door zulk een actie, uw leugenachtige voorstelling in duizend harten doen overspringen, en alsoo tot een vonk doen worden, waardoor straks een groote brand uitlaat. Zoo kunt ge tegen de waarheid en voor de leugen met al de macht van het woord gaan ageeren. Zoodoende zult ge niet enkel meer een lijdelijk drager van de leugen zijn, maar

in Satans actieven dienst overgaan, en als een zijner trawanten het rijk der duisternis helpen uitbreiden; gelijk Jezus het van enkele zijner tijdgenooten seide: „Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerte uwer vaders doen, die in de waarheid niet is staande gebleven.”

Doch natuurlijk deze actie kan nu van tweeërlei aard zijn, al naar gelang er sprake is van de waarheid in de *zake* Gods en van de waarheid in de *zake* des menschen. Iemand kan een vijand en tegenstander van de waarheid zijn, en toch uiterst waarheidslevend. En omgekeerd kan iemand voor de waarheid Gods door het vuur loopen, en het toch in zijn dagelijkschen omgang vaak met de waarheid niet al te nauw nemen. Niet zelden zelfs heeft men uit liefde voor de waarheid Gods en om haar te verdedigen het vrome bedrog te hulp geroepen. Dit verstaat men nu niet, zoo men het onderscheid tusschen deze beide terreinen van de waarheid uit het oog verliest. Er is een waarheid, die betrekking heeft op de algemene dingen die voor God gelden, die heel de orde des levens beheerschen, en alsoo ons gansche menschelek geslacht als zoodanig aangaan. Dit nu vormt het terrein van wat men gemeenlijk de *waarheid Gods* noemt, en het is op die waarheid, dat we het oog hebben, als gezegd wordt, dat alle kind des menschen uit de waarheid is uitgevallen; en waarop Jezus doelde, toen hij van zichzelf sprak: „Ik ben de waarheid.” Het is de waarheid in dezen zin, die uitgedrukt ligt in den Naam des Heeren, en het is tegen haar dat we zondigen, zoo we tegen den Naam des Heeren ingaan, dien aandrang tot ijdelijk gebruikten.

Maar behalve dit bestaat er nog een geheel ander terrein van waarheid, dat gedeelt wordt, niet door den Naam des Heeren, maar door den naam des menschen, en het is voor het erf der waarheid in laatstgemelden zin, dat het negende Gebod pleit. Zooloof op het ene als op het andere terrein der waarheid toch moet voor de waarheid en tegen de leugen getuigd worden, als het van God geboden middel, om de leugen terug te dringen en de waarheid te sterken. De wereld van onze gedachten, de inhoud van ons bewustzijn, moet in ons woord, in onze taal uitgaan, om alsoo macht over anderen bewustzijn te erlangen. Het zeggen dat de waarheid zich zelf wel zal handhaven, is dan ook niets dan een machtspreuk der geestelijke traagheid, die slag op slag door de historie van ongelijk overtuigd wordt. Zoodra het dan ook een persoonlijk belang geldt, merkt ge wel, hoe deze machtspreuk steeds wordt op zij gezet, en een ieder mensch er voor opkomt, er voor pleit en er voor getuigt, dat geen onware voorstelling te zijnen laste bestaan blijve. *Getuigenis* moet er zijn, getuigenis in de *zake* Gods voor de voorwerpelijke algemene waarheid (het derde Gebod); en getuigenis in de *zake* der menschen in al wat de waarheid omtrent personen en gebeurtenissen betreft (het negende Gebod). Wie in dit laatste getuigenis nu volijverig, getrouw en naar waarheid te werk gaat, *volbrengt* het negende Gebod. Maar wie dat getuigenis óf nalaat óf zwak aanbrengt óf van de waarheid afkeert, staat door dit gebod *geoordeeld*.

het Evangelie, zooda het behoort, een vrijmoedige belijdenis af te leggen. Hen, die hem niet konden verstaan, wees hij naar Boven, roepende: „Broeders, denkt aan Hem, die daar boven in den hemel is.” De dienaren des gerechts hielden hem voor een Lutheranen en wierpen hem op den wagen. Ja, toen zij in het dorp Linsen aankwamen en hem daar door het volk als den gevaarlijksten Lutheranen hoorden aanklagen, bonden zij hem nog steviger dan te voren.

Te Meaux werden de martelaren weer op het martelplaatje gepijnd op de pijnbank. Doch zij verrieden niemand.

Den dag daarna duns begonnen de twee dokters, die medegekomen waren, met hen te twisten, vooral over het Avondmaal.

Daarop werd hun voorgesteld te biechten. De belofte, dat hun de tongen niet zouden uitgesneden worden, indien zij biechten, bewoog een zevental voor dien prijs de pijn af te koop.

Dat deze zwakheden de anderen smartelijk aandeed, wie kan er aan twijfelen.

Magnin en Le Clerc werden het eerst de tong uitge-sneden en op een horde naar de strafplaats tegenover het huis van Magnin gevoerd. Hen volgden de 12 anderen op een wagen. Daarop kwamen de niet-ter dood veroordeelden. Onder lofzangen aan den Heere, ondergingen de martelaren hun doodvonnis. Des anderen daags werd een processie gehouden, die op de martelplaats stilstaaf, om nog eens over de dooden het doemvonnis van Rome's kerk uit te spreken. Het schaadde hen echter niet, zij hadden reeds getriumfeerd.

DE GAAY FORTMAN.

De martelaren.

CXX.

PIERRE LE CLERC.

Van de stad Meaux hebben wij in deze geschiedenis der Martelaren reeds meermalen gesproken. Immers heeft God in deze stad reeds vroeg het woord der waarheid weer doen opleven. De bisschop van Meaux Bricconnet, werkte in Gods hand hiertoe krachtig mede. Hij viel echter weer terug in de dwalingen der Roomsche kerk. Desniettemin bleef er een kring van mannen en vrouwen, die aan de waarheid der Schrift zich hechten. Dezen waren niet veel edelen en machtigen, de meesten handwerklieden als kaardiers, vollers enz. Sommigen hunner werden verband, anderen gepeeseld of verbranden. Om de geloovigen te beletten in het openbaar het Evangelie der genade te verkondigen geschiedde dit. Deze zege werd vooral door de Franciscaner-monniken verkregen, zoodat de geloovigen niet anders dan in het diepst geheim durfden samen te komen nu eens in een of andere woning, dan weer in een bosch, dan weer elders. Die onder hen het meest geoeft was in de Schrift ging voor. Daarna werd er gebeden om moed en volharding, terwijl men elkaar troostte met de hope, dat spoedig in Frankrijk het Evangelie zou zegevieren. Toen deze verwachting dagelijks kleiner werd, omdat Rome's bijgeloovigheden hoe langer hoe meer aanhangers vond, besloten de geloov-

vigen als kerk van Meaux op te treden. Dit gebeurde in 1546. Omstreeks 40,50 leden voegden zich bij de kerk. Nadat dezen eenige dagen in vasten en bidden hadden doorgebracht, kozen zij eenen herder en leeraar, namelijk Pierre le Clerc, kaarder van zijn ambacht, desniettemin bijzonder goed thuis in de Heilige Schriften. De nieuwe dienaar des Woords kweekte zich met ijver van zijn ambt. Des Zondags werd in het huis van Etienne Magnin de Schrift verklaard, gebeden en Psalmen gezongen. Soms werd ook het Avondmaal gevierd.

In korten tijd wies het aantal leden der kerk tot 3 à 400 menschen. Dat werd oorzaak, dat zij niet langer verborgen kon blijven. Eenige welkenkenden waarschuwden de geloovigen, dat hunne vijanden op de loer lagen, maar zij werden niet bevreesd. Het was de Sate September van het jaar 1546, toen de magistraat verwittigd werd, waar de geloovigen samenkwamen. Terstond gingen zij en de ambtman met zijne dienaren alsmede de provost en zijn knecht naar het huis van Magnin. Binnengaan de vonden zij Le Clerc, die aan zijne hoorders een gedeelte van 1 Cor. verklaarde. Een oogenblik stonden zij verwonderd. Toen vroeg de schout, wat zij daar deden. „Wat gij ziet,” hernam Le Clerc, „hebt geduld tot wij klaar zijn.” De anderen riepen: „Terug, gij moet naar den kerker,” waarop Le Clerc weer sprak: „Laat ons gaan waar het den Heere behaagt.” Zonder tegenspraak liet de leeraar zich binden. Dit gebeurde ook met omstreeks 62 mannen en vrouwen. Een jong meisje, dat gebonden werd om geen andere reden dan omdat zij in dat gezelschap gevonden werd, vroeg, of zij tegenover haar denzelfden ijver getoond zouden hebben indien zij haar in een boordel hadden gevonden. Men legde haar het zwijgen op, en voerde de gevangenen, die Ps. 79 zongen, naar de kerker.

Allerlei beschuldigingen werden tegen hen ingebracht, een der ernstigste was, dat zij het Avondmaal hadden durven houden. Kort daarna werden zij op wagens gebonden als schapen en naar Parijs gevoerd. De rechtbank, die over hen vonnis velde, veroordeelde veertien der gevangenen ten vuurdood. Zij waren P. le Clerc, Etienne Magnin, Jacques Bouchébec, Jean Brisebarre, Henri Hutinot, Thomas Honnoré, Jean Baudouin, Jean Fleische, Jean Piquery, Jean Matheois, Philippe Petit, Michel Caillon en François Leclerc. De overigen, die niet zoo vast als zij in de belijdenis hunner leer waren gebleven, ondergingen niet zulk een zware straf. Sommigen werden gepeeseld, anderen gebannen, anderen waren slechts toeschouwers van den dood der 14 martelaren. Bovendien werd het huis van Magnin, waar de geloovigen zoo dikwijls samen vergaderd geweest waren, aan den grond gelijk gemaakt. In zijne plaats verrees een kappel. Natuurlijk werden de goederen der veroordeelden geconfisqueerd. Blijven wij nog een oogenblik bij de 14 martelaren stilstaan. Nadat zij nog menige beproeving doorstaan hadden, werden zij eindelijk weer op een wagen naar Meaux vervoerd, waar het vonnis aan hen voltrokken zoude worden. Naast den wagen reden twee leeraars der Sorbonne, Maillard en Picart, die niet ophielden hun hoofd te breken en hen zoo van het geloof af te trekken. Pierre le Clerc kon dit niet langer aanhooren en zeide ten slotte tot Picart: „Ga van ons af, Satan, laat ons aan onzen God denken.”

Doch niet alleen smart en smaad hadden de martelaren te lijden. God mengde in hunnen beker meer dan eens een zoeten druppel. Zoo kwam hun 3 mijlen van Parijs een eenvoudige wever, een geloovige, hun tegemoet en vermaande hen: „Mijne broeders en vrienden, weest welgemeend en steek van hart, weest niet verward om van

en, Zilveren
ENINGEN.
ngatiekoers.

IE.

0.10.

ding,

verhaal van
dingen van
zullen het

m, en wordt

SER.

Book

EON.

een vrien-
us Christus.
laatste wer-
tschets f 0.60
ans slechts
Goedkooppe
ling franc
of f 1.-

t en stellig
d dus niet

eit.

waarop de
12½ jaar
zo October
ieuwe kerk
te rede van
hebbende
in omvang-
h nog met
misschien
schoone
d gevoeld,
er gunst in
et achtal
aan. Stor-
engegaan-
aren haar
en maken,
enden, die
ar houden.
r in menig
oet; maar
ard. Twee
ran groote
in aan den
te vele
te mannen,
eren tijd in
en in kerk
r stichting
d weer tot
ensterrein.
dschap de
ormeerde
Vrije Uni-
o noemen.
n ons va-
len wonen,
eler gebied
ortbestaan
rd aan den
er belieft
niet verge-
ren aan
het begin
chten met
lering van
n.
HOVV.

fortuin uit
f 8, uit
f, samen
adskanaal
ld uit Om-
den heer
m heer A.
te Alphen

f 15.-

4.81½
10.58
5.19½
5.52½
1.06½
2.35½
3.14
3.43
1.-½
4.37½
7.35½

64.74
P. Ver-
30.

neeter.

ik onder
leven.

UKKERIJ
AM.